

روش‌های تحقیق در حسابداری

مالکوم اسمیت

www.ketab.ir

ترجمه و تالیف

بهادر رضا زاده

دانشگاه تربیت مدرس

سرشناسنامه

اسمیت، مالکوم

Malcolm Smith

عنوان و نام پدید آور : روش‌های تحقیق در حسابداری / مترجم: دکتر جواد رضازاده

مشخصات نشر : تهران: ترمه، ۱۴۰۲.

مشخصات ظاهری : ۳۱۸ص.

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۳۲۷-۰۷۴-۱

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

یادداشت : عنوان اصلی: Research Methods in Accounting

موضوع : حسابداری -- تحقیق -- روش‌شناسی

موضوع : Accounting -- Research -- Methodolog

شناسه افزوده : رضازاده، جواد، ۱۳۴۷-، مترجم

رده‌بندی دیویی : ۶۵۷/۰۷۲

رده‌بندی کنگره : HF۵۶۳۰

شماره کتابشناسی ملی : ۹۱۳۹۳۹۲



انتشارات ترمه

- ♦ نام کتاب: روش‌های تحقیق در حسابداری
- ♦ نویسنده: مالکوم اسمیت
- ♦ مترجم: دکتر جواد رضازاده (عضو هیات علمی دانشگاه تربیت مدرس)
- ♦ صفحه‌آرایی: انتشارات ترمه
- ♦ طراح جلد: انتشارات ترمه
- ♦ نوبت چاپ: اول ۱۴۰۲
- ♦ ناشر: انتشارات ترمه
- ♦ تیراژ: ۵۰۰ نسخه
- ♦ چاپ و صحافی: پندار
- ♦ قیمت: ۱۷۰,۰۰۰ تومان
- ♦ شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۲۷-۰۷۴-۱

دفتر فروش انتشارات ترمه و مرکز فروش شهرستان‌ها: تهران- خ انقلاب- خ ۱۲ فروردین- پلاک ۲۸۶، طبقه همکف، واحد یک

تلفن: ۶۶۴۱۷۳۴۶-۶۶۴۹۳۳۰۱

فاکس: ۶۶۴۹۶۶۲۸

برای اطلاع از نحوه خرید اینترنتی انتشارات ترمه به وب‌سایت ما به آدرس زیر مراجعه فرمایید.

www.termehbook.ir termeh_pub@yahoo.com

بیاید به حقوق دیگران احترام بگذاریم

دوست عزیز، این کتاب حاصل دسترنج چندین ساله مؤلف، مترجم و ناشر آن است. تکثیر و فروش آن به هر شکلی بدون اجازه از پدیدآورنده کاری غیراخلاقی، غیرقانونی و غیرشرعی است. نتیجه این عمل نادرست موجب رواج بی‌اعتمادی در جامعه و بروز بی‌آمدهای ناگوار در زندگی و محیطی ناسالم برای خود و فرزندانمان می‌گردد.

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کل یا جزء، به هر صورت

[چاپ، کپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی] بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است

پیش‌گفتار نویسنده

کتاب حاضر براساس تجربیات شخصی نویسنده از فرآیند تحقیقات حسابداری نوشته شده است و بر اهمیت برنامه‌ریزی و کسب آمادگی‌های لازم تأکید دارد و درک واقع‌بینانه‌ای از اشتباهات ممکن به دست می‌دهد تا بتوان براساس آن اقدامات اصلاحی مناسب انجام داد. هیچ نویسنده‌ای نمی‌تواند در همه روش‌های تحقیق، متخصص باشد. نویسنده این سطور نیز از این قاعده مستثنی نیست. بنابراین، کتاب به شدت بر آثار دیگران تکیه دارد. واکنش‌های خوانندگان به چاپ‌های قبلی کتاب، بسیار دلگرم‌کننده بود؛ در این واکنش‌ها بر نواقص مرتبط با «مبانی نظری»^۱ و «روش‌های کیفی»^۲ تأکید شده بود. برای رفع این نواقص، مباحث جدیدی به چاپ‌های قبلی اضافه شده است.

اکثر کتاب‌های مشابه حجم بالایی دارند و بیش از حد به جنبه نظری تحقیق پرداخته‌اند. اما در این کتاب به‌طور عمد ملاحظات تاریخی و فلسفی به اختصار بحث شده است تا بتواند با فرصت بیشتری به جنبه‌های عملی تحقیق بپردازد و از انتخاب ایده تحقیق تا انتشار یافته‌ها مفید باشد. مخاطبان کتاب نیز گسترده است و استادان، دانشجویان کارشناسی ارشد و دکترا و محققان را دربرمی‌گیرد که کار تحقیقاتی خود را تازه شروع کرده‌اند؛ اما بر روی دانشجویان تحصیلات تکمیلی، تمرکز بیشتری دارد. مثال‌های مورد بحث به‌طور عمد از تحقیقات حسابداری هستند؛ اما، بسیاری از مطالب، کاربردهای عمومی‌تری دارد و حوزه کسب‌وکار را نیز پوشش می‌دهد. اغلب مثال‌ها به انگلستان یا استرالیا مربوط است؛ زیرا بخش عمده‌ای از تجربه تدریس، تحقیق، راهنمایی و داوری رساله تحصیلی دانشجویان را در این کشورها کسب کرده‌ام؛ اما، اصول کار را به راحتی می‌توان با محیط‌های دیگر نیز تطبیق داد.

از همان آغاز بحث باید به تمایز بین «روش»^۳ و «روش‌شناسی»^۴ توجه داشت؛ زیرا این دو اغلب با هم اشتباه گرفته می‌شوند یا به جای هم به کار می‌روند. «روش تحقیق» به مسائل فنی مرتبط با اجرای تحقیق و «روش‌شناسی تحقیق» به فلسفه انتخاب روش تحقیق می‌پردازد. پس از فصل اول، بخش عمده مباحث کتاب به «روش‌های تحقیق» اختصاص دارد.

فصل دوم ایده تحقیق و منابع طرح و بسط ایده تحقیق را بحث می‌کند. با استفاده گسترده از «چارچوب‌های نظری»^۵ و «الگوهای پژوهشی»^۶ به خواننده کمک می‌کند تا متغیرها و روابط اصلی تحقیق خود را به تصویر بکشد و «طرح تحقیق پیشنهادی» یا «پروپوزال»^۷ قابل قبولی را تهیه کند.

1. theoretical foundations
4. methodology
7. research proposal

2. qualitative methods
5. theoretical frameworks

3. method
6. research models

فصل سوم بر «نظریه»^۱ تمرکز دارد؛ زیرا گفته‌اند که «تحقیق خوب براساس نظریه خوب بنا می‌شود». این فصل به خاستگاه‌های نظریه می‌پردازد؛ اغلب نظریه‌هایی که در تحقیقات حسابداری کاربرد گسترده‌ای دارند از رشته‌های دیگر قرض شده‌اند. با توجه به محدودیت حجم کتاب نمی‌توان امیدوار بود که بحث خاستگاه‌های نظریه همه‌جانبه باشد؛ اما نمونه‌ای از تنوع خاستگاه‌ها و همچنین جهت‌گیری تحولات احتمالی آتی را نشان می‌دهد. این فصل علاوه بر نظریه‌های اقتصادی، نظریه‌های غیراقتصادی را نیز پوشش می‌دهد و اهمیت روزافزون «نظریه انتشار»^۲ و «نظریه زمینه‌ای»^۳ را در میان سایر نظریه‌ها در حسابداری منعکس می‌کند.

فصل چهارم به ملاحظات اخلاقی مهمی می‌پردازد که شالوده تحقیقات حسابداری و انتشار آثار پژوهشی است. هنوز در میان بسیاری از دانشگاهیان درباره اینک رفتار غیراخلاقی شامل چه کارهایی می‌شود، ابهام وجود دارد. این فصل برای رفع این ابهام، رهنمودهای لازم را مشخص می‌کند. پرداختن به شیوه‌های تحقیق اخلاقی در فصول آغازین کتاب از اهمیت آن خبر می‌دهد و به همین دلیل، مبحث اخلاق قبل از مباحث «جمع‌آوری داده‌ها» و «تحلیل داده‌ها» آمده است.

در **فصل پنجم** علاوه بر تأکید بر ویژگی‌های مهم تحقیقات حسابداری از جمله «نظریه»، «پایایی»^۴ و «اعتبار»^۵، مسائل مرتبط با جمع‌آوری و مدیریت داده‌ها نیز بررسی شده است. این مسائل در **فصل ششم** با بحث درباره تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه پیگیری می‌شود. مطالب این فصل ماهیت کمی دارد و به مباحث «تحلیل داده‌های تابلویی»^۶، «حداقل مربعات جزئی»^۷ و «مدل‌سازی معادلات ساختاری»^۸ می‌پردازد. **فصل هفتم** نیز برای پرداختن به جنبه‌های مختلف «تحلیل داده‌های کیفی»^۹ و نشان دادن اهمیت «روش‌های ترکیبی»^{۱۰} در تحقیقات حسابداری، نسبت به چاپ‌های قبلی حجیم‌تر شده است.

فصل‌های هشتم تا یازدهم به ترتیب به روش‌های اصلی تحقیق در حسابداری اختصاص دارد: آزمایشی، پیمایشی، کیفی و آرشویی. برای نشان دادن مزیت‌های نسبی روش‌های مختلف از مثال‌های متعددی استفاده می‌شود تا محققان هم بتوانند انتخابی آگاهانه داشته باشند و هم رویکرد ترجیحی خود را توجیه کنند. تحقیق را می‌توان به کمک روش‌های کمی یا کیفی اجرا کرد و به شرط انتخاب مناسب‌ترین روش، مقبولیت هر دو یکسان است.

یکی از اهداف اصلی تحقیق، انتشار نتایج آن است و **فصل دوازدهم** به پیچیدگی فرآیند انتشار نتایج تحقیق

-
- | | | |
|--------------------------|---------------------------------|---------------------------------|
| 1. Theory | 2. diffusion theory | 3. grounded theory |
| 4. Reliability | 5. validity | 6. panel data analysis |
| 7. partial least squares | 8. structural equation modeling | 9. analysis of qualitative data |
| 10. mixed methods | | |

می‌پردازد و نشان می‌دهد در محیطی پویا کار می‌کنیم. آنچه در برهه‌ای از زمان در تحقیقات حسابداری قابل قبول بود، به دلیل توجه دقیق به اصول اخلاقی تحقیق، دیگر چنین نیست؛ آنچه به‌طور کلی یا در مجله خاص قابل انتشار بود، به دلیل گذشت زمان و همچنین به دلیل بازنشسته شدن سردبیر مجله، دیگر قابل انتشار نیست. بسیاری از مجلات نیز در انتخاب نتایج تحقیقاتی که منتشر می‌کنند، بسیار محافظه‌کار شده‌اند؛ زیرا به سختی می‌توان به آنها نشان داد که روش‌های «جدید» نیز همانند روش‌های سنتی، اعتبار دارند. این وضعیت در حال تغییر است، اما بسیار کند! تأکید بر رتبه‌بندی مجلات و دانشگاه‌ها و سیستم‌های تأمین مالی تحقیقات براساس کیفیت آثار منتشره نیز موجب بروز مشکلات تازه‌ای شده است. به دنبال تهیه فهرست «مجلات قابل قبول» توسط بسیاری از دانشگاه‌ها، جذب مقالات با کیفیت برای مجلات دیگر بسیار دشوار شده است. در این شرایط، فرصت کار برای مجلاتی که نوآوری دارند نیز بیش از پیش در حال افول است.

مالکوم اسمیت

فهرست مطالب

فصل اول. کلیات

- ۵ نظریه یا تبیین قابل آزمون.....
- ۸ بررسی انتقادی تحقیقات.....

فصل دوم. برنامه‌ریزی تحقیق

- ۱۷ مراحل تحقیق.....
- ۲۱ انتخاب موضوع تحقیق.....
- ۲۳ طرح تحقیق پیشنهادی (پیشهاد).....
- ۲۶ چارچوب مفهومی.....

فصل سوم. نظریه، پیشینه موضوع و فرضیه‌ها

- ۲۹ خاستگاه‌های نظریه.....
- ۳۴ اقتصاد.....
- ۳۷ مالیه.....
- ۳۸ روان‌شناسی.....
- ۳۸ جامعه‌شناسی.....
- ۴۰ رفتار سازمانی.....
- ۴۶ نظریه زمینه‌ای.....
- ۴۹ جستجوی پیشینه موضوع.....
- ۵۳ مدل‌سازی روابط.....
- ۵۷ تدوین فرضیه.....
- ۵۹ دغدغه‌های اعتبار.....

فصل چهارم. اخلاق تحقیق در حسابداری

- ۶۲ خودآزمایی اخلاقی.....

۶۶.....	رضایت آگاهانه
۶۹.....	رهنمودهای اخلاقی

فصل پنجم. جمع‌آوری داده‌ها

۷۴.....	انتخاب روش تحقیق
۷۵.....	انتخاب نمونه
۷۷.....	مسائل سنجش
۸۰.....	مدیریت داده‌ها
۸۲.....	تحقیق کیفی

فصل ششم. تحلیل داده‌های کمی

۸۵.....	آمار توصیفی
۸۷.....	نسبت‌های مشاهده شده
۸۸.....	جدول توافقی
۸۹.....	ضرایب همبستگی
۹۰.....	تفاوت میانگین نمونه‌ها
۹۰.....	نمونه‌های مستقل
۹۲.....	زوج‌ها
۹۲.....	روش‌های ناپارامتریک
۹۳.....	آزمون علامت
۹۴.....	آزمون U مان-ویتنی
۹۵.....	نتیجه‌های رابطه
۹۵.....	ضریب همبستگی پیرسون (r)
۹۸.....	ضریب همبستگی اسپیرمن (ρ)
۹۹.....	فای (ϕ) و V کرامر
۹۹.....	تحلیل واریانس
۱۰۴.....	مدل‌سازی چند متغیره
۱۰۴.....	تحلیل رگرسیون
۱۱۲.....	تحلیل رگرسیون تعدیل شده
۱۱۳.....	مدل‌سازی معادلات ساختاری و حداقل مربعات جزئی
۱۱۷.....	روش‌شناسی داده‌های تابلویی

۱۱۹	مدل اثرات ثابت.....
۱۲۰	مدل اثرات تصادفی.....
۱۲۱	تحلیل تشخیصی.....
۱۲۵	رگسیون لجستیک و احتمالی.....
۱۲۷	تحلیل واریانس چندمتغیره.....

فصل هفتم. تحلیل داده‌های کیفی

۱۳۰	مدیریت داده‌ها.....
۱۳۲	دغدغه‌های اعتبار.....
۱۳۳	تحلیل محتوا.....
۱۳۶	پایایی و محدودیت‌ها.....
۱۳۸	تحلیل پروتکل.....

فصل هشتم. تحقیق آزمایشی

۱۴۰	بیان مسئله.....
۱۴۰	نظریه و زمینه.....
۱۴۱	نقش نظریه در قضاوت واقعی.....
۱۴۲	نقش زمینه در قضاوت.....
۱۴۲	اثر مشوق‌ها بر آزمودنی‌ها.....
۱۴۳	مشارکت اشخاص حرفه‌ای در مقام آزمودنی.....
۱۴۳	فریب دادن آزمودنی‌ها.....
۱۴۴	طرح آزمایشی.....
۱۴۴	طرح گروه کنترل با پس‌آزمون.....
۱۴۴	طرح گروه کنترل با پیش‌آزمون و پس‌آزمون.....
۱۴۵	طرح عاملی: بین آزمودنی‌ها.....
۱۴۵	طرح عاملی: درون آزمودنی‌ها.....
۱۴۹	موازنه بین انواع اعتبار.....
۱۴۹	عوامل تهدید اعتبار سازه.....
۱۵۰	عوامل تهدید اعتبار درونی.....
۱۵۳	عوامل تهدید اعتبار بیرونی.....
۱۵۴	تحقیق شبه‌آزمایشی.....

۱۵۹ پیوست فصل ۸. نمونه آزمایش حسابداری
۱۵۹ سناریوی اول
۱۵۹ سناریوی دوم
۱۵۹ سناریوی سوم

فصل نهم. تحقیق پیمایشی

۱۶۲ پیمایش‌های پستی
۱۶۸ مسائل مرتبط با طرح و برنامه‌ریزی تحقیق پیمایشی
۱۷۰ آزمون مقدماتی
۱۷۲ جمع‌آوری داده‌ها
۱۷۸ خطای سنجش
۱۷۹ سنج‌های پایایی
۱۸۰ روش‌های مصاحبه
۱۸۶ پیوست فصل ۹
۱۸۸ پرسشنامه‌های نمونه

فصل دهم. روش‌های کیفی

۱۹۵ تحقیق میدانی
۲۰۰ روش‌های مطالعه موردی
۲۰۴ روش‌های ترکیبی
۲۰۷ پروتکل تحلیل کیفی
۲۱۱ نظریه زمینه‌ای
۲۱۲ تحلیل پروتکل کلامی

فصل یازدهم. تحقیق آرشیوی

۲۱۶ داده‌های مقطعی
۲۱۹ داده‌های سری زمانی
۲۲۱ تعادل بین انواع اعتبار در تحقیقات آرشیوی
۲۲۳ تحلیل محتوا

فصل دوازدهم. انتشار گزارش تحقیق

۲۲۵	چرا گزارش تحقیق را باید منتشر کرد؟
۲۲۶	گزارش تحقیق را کجا باید منتشر کرد؟
۲۲۷	کتاب
۲۲۸	فصلی از کتاب
۲۲۸	گزارش‌های سفارشی
۲۲۸	مجلات علمی - پژوهشی
۲۳۱	مجلات حرفه‌ای
۲۳۲	ارائه مقاله در همایش‌ها
۲۳۳	گزارش تحقیق چه قالبی باید داشته باشد؟
۲۳۳	مسئله تحقیق
۲۳۴	مبانی نظری و پیشینه موضوع
۲۳۴	فرضیه‌ها
۲۳۴	روش‌شناسی تحقیق
۲۳۴	نتایج، نتیجه‌گیری و بحث
۲۳۵	مقاله را چگونه باید منتشر کرد؟
۲۳۸	مسائل نگارش آثار مشترک
۲۳۹	کلام آخر
۲۴۱	پیوست
۲۴۵	واژه‌نامه انگلیسی - فارسی
۲۶۳	منابع